

реальних обставин може бути як система організована, так і дезорганізована. Все залежить від цілей, до яких прагне суб'єкт. Безумовно, переведення будь-якої системи у якийсь новий стан завжди здійснюється через підвищення ентропії (дезорганізації). Але ж якщо ми не прагнемо до трансцендентального і трансперсонального, то тоді, вважає А. Маслоу, ми стаємо хворими, брутальними та заперечуємо усе і уся або ж впадаємо у стан повної безнадійності та апатії [11, с. 366]. Проте вихід за традиційні межі викликає і стрес, який є мотиватором до певної межі, за якою, стверджує Г. Сел'є, він переростає у дистрес і справляє руйнівний вплив на особу [12]. Те ж саме стосується і відчуття безпеки (миру та злагоди), яке може сприяти зосередженню суб'єкта на новітніх творчих задачах, а може "приспати" ілюзіями того, що це триватиме вічно. Ось тому Платон і говорить, що не надихає нас на дослідження те, що не діє одночасно у протилежних напрямках (амбівалентно або діалектично).

Висновки. Викладені результати наукових досліджень дають підстави зробити наступні висновки:

- 1) розвинуті країни світу і їх угруповання формують індивідуальні і колективні стратегії на підвалинах парадигми керованого сталого розвитку у системі інтеграційних і безпекових координат; але пошук ними міри у інтеграційності і безпековості здійснюється не резонансно, а дифузійно, що є важливим прикладом для інших;
- 2) історія незаперечно доводить, що зв'язок між інтеграційністю системи та рівнем її безпеки є складним і залежить від конкретних просторово-часових умов: оптимум інтеграції тотожний оптимуму диференціації, а оптимум безпеки – оптимуму загрози; індивідуальний вибір таких оптимумів – суверенне право кожної особи;
- 3) соціуми формують методології позиціонування себе у системі координат "інтеграція–диференціація" та "безпека–загроза", де транспарентною є формальна складова методології, тоді як інтуїтивна її складова є прихованою; тому кожна країна повинна не копіювати чужі такі диспозиції, а відшукувати власні національні.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку пов'язані із удосконаленням методологічних підвалин управління соціально-економічними процесами з врахуванням викликів інформаційної епохи, на чому наполягав П. Друкер і що взагалі є об'єктивною передумовою національного та глобального сталого розвитку.

Література

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) "Шляхом європейської інтеграції" / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАНУ, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. Гейця В.М.: Монографія. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 240 с.
3. Платон. Государство / Платон. Соч. в 3-х томах, т. 3, ч. 1. – М.: Мысль, 1971. – С. 89–454.
4. Экологические системы. Адаптивная оценка и управление / Под ред. К.С. Холинга: пер. с англ. – М.: Мир, 1981. – 397 с.
5. Сунь-Цзы. Трактаты о военном искусстве / Сунь-Цзы, У-Цзы; Пер. с кит., предисл. и коммент. Н.И. Конрада. – М.: ООО "Изд-во АСТ"; СПб.: Terra Fantastica, 2004. – 558 с.
6. Аристотель. Метафизика / Аристотель. Соч. в 4-х томах. Т. 1. – М.: Мысль, 1976. – С. 63–368.
7. Тойнби А.Дж. Постыжение истории: сб. – Пер. с англ. М.: Айрис-пресс, 2006. – 640 с.
8. Тойнби А.Дж. Цивилизация перед судом истории: сб. / Пер. с англ. – М.: Айрис-пресс, 2006. – 592 с.
9. Эшби У.Р. Принципы самоорганизации / Принципы самоорганизации: пер. с англ. – М.: Мир, 1966. – С. 314–343.
10. Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине: пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Наука, 1983. – 344 с.
11. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность. Теории, упражнения, эксперименты / пер. с англ. – СПб.: прайм-ЕВ-РОЗНАК, 2004. – 608 с.
12. Селье Г. Стресс без дистресса: пер. з нім. – М.: Прогресс, 1979. – 123 с.

УДК 338.246(477)

Д.М. ВАСИЛЬКІВСЬКИЙ, М.О. СТАДНІК
Хмельницький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглядається важливість забезпечення економічної безпеки підприємств як невід'ємної частки економічної безпеки країни загалом. Визначено загрози економічної безпеки підприємств, та перелік завдань на шляху їх подолання. Висвітлено мету та цілі безпеки підприємств. Охарактеризовано процес забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Розглянуто таку важливу складову економічної безпеки, як ресурсне забезпечення підприємства, зокрема його інформаційну та інноваційну частину.

The article deals with the importance of providing economic security of enterprises as an inalienable part of country's economic security on the whole. Threats to economic security of enterprises, as well as the list of tasks on the way of their overcoming are determined. It highlights the purpose and objectives of enterprises safety. The process or providing economic security of economic entities is largely monitored. The research considers an important constituent of economic safety such as recourse providing of an enterprise in particular its informative and innovative part.

Вступ. У період глобалізації надзвичайно актуальним постає питання забезпечення економічної безпеки підприємств як невід'ємної складової збереження економічної безпеки країни. Зважаючи на особливості розвитку ринкової економіки в Україні, нестабільність політичної і економічної ситуації, та недосконалість законодавчої бази процес забезпечення економічної безпеки підприємств все більше ускладнюється. Численні дослідження показують що надійний захист інтересів кожного підприємства можливий тільки при системному підході до його організації. Система забезпечення економічної безпеки підприємства повинна розглядатися як упорядкована сукупність взаємодіючих елементів, сукупну дію яких спрямовано на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Аналіз досліджень та публікацій з цієї наукової проблеми. За ринкових умов господарювання та у період інтеграційних процесів дуже важливого (якщо не вирішального) значення набуває економічна безпека всіх суб'єктів підприємницької та інших видів діяльності. Таким чином питання щодо забезпечення економічної безпеки підприємств знайшли розкриття в наукових працях українських та російських вчених – Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко [1], Л.Г. Огорокова [4], Т. Сухорукова [5], А.В. Кашина [6] та ін. У даний час існує два наукових напрями щодо визначення економічної безпеки.

А.В. Кашина є прихильником першого напрямку, згідно з яким економічна безпека підприємств розглядається як захист від негативних впливів (загроз) зовнішнього і внутрішнього середовища. У концепції другого напрямку Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко розглядають економічну безпеку підприємства як гармонізацію інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища.

Л.Г. Огорокова вводить поняття ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства, та розглядає складові його можливого забезпечення.

Т. Сухорукова у своїх дослідженнях визначає поняття економічної безпеки підприємства – як такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку.

Постановка завдання. Економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відношень на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином.

При теперішньому інтенсивному інтеграційному процесі надзвичайно важливим є приділення уваги саме забезпеченню економічної безпеки підприємств. Для успішного вирішення завдання по забезпеченню безпеки господарюючих суб'єктів необхідно мати чітке теоретичне уявлення про суть економічної безпеки підприємства, основні небезпеки і загрози, основні умови забезпечення економічної безпеки. Чіткого визначення потребує перелік завдань, що підлягають вирішенню при створенні системи забезпечення економічної безпеки підприємства [1].

Результати. Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні погрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентостійкість і економічну стабільність підприємства а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників. Необхідність постійного дотримання економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Система забезпечення економічної безпеки підприємства може розглядатися як упорядкована сукупність взаємодіючих елементів, сукупну дію яких спрямовано на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. Для кожного підприємства зовнішні і внутрішні загрози є суто індивідуальними. Разом з тим вказані види загроз включають окремі елементи, які можуть бути використані практично до будь-якого суб'єкта господарської діяльності. Так, до зовнішніх загроз і дестабілізуючих чинників можна віднести несприятливу зміну політичної системи; макроекономічні потрясіння (кризи, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв або товарів); протиправну діяльність кримінальних структур, конкурентів і фірм, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством, а також правопорушення з боку корумпованих працівників контролюючих і правоохоронних органів.

До внутрішніх загроз належать дії або бездіяльність (зокрема, умисні або ненавмисні) співробітників підприємства, що суперечать інтересам його діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічного збитку підприємству, порушення порядку використання технічних засобів, встановленого режиму збереження інформації, яка становить комерційну таємницю, підрив його ділового іміджу в бізнес-кругах, виникнення проблем у стосунках з реальними або потенційними партнерами тощо [2].

Умовами забезпечення економічної безпеки підприємства є легітимність усіх видів його діяльності, використання системного підходу до забезпечення економічної безпеки підприємства та відповідне ресурсне забезпечення. Для забезпечення економічної безпеки необхідно використовувати засоби, що є у розпорядженні підприємства. Проте заходи щодо забезпечення безпеки повинні розроблятися на основі і в рамках чинних правових актів. Локальні правові акти підприємства не повинні суперечити законам і підзаконним актам. Не дотримання даної умови може зрештою привести до припинення діяльності підприємства.

Надійний захист інтересів любого підприємства можливий тільки при системному підході до його організації.

Перелік завдань, що підлягають вирішенню при створенні системи забезпечення економічної безпеки підприємства, можна визначити таким чином:

- захист законних прав та інтересів підприємства;
- моніторинг стану зовнішнього середовища бізнесу;
- ідентифікація можливих загроз економічній безпеці підприємства і розробка превентивних заходів для попередження або зменшення виробничих, комерційних та інших ризиків;
- вивчення партнерів, клієнтів і конкурентів підприємства;
- профілактика і припинення можливої протиправної діяльності персоналу підприємства, який може завдати шкоди економічній безпеці;
- захист конфіденційної інформації підприємства, що стосується всіх сторін його діяльності;
- підготовка і проведення акцій, що поліпшують імідж і підвищують ділову репутацію підприємства в очах партнерів і клієнтів, органів державної влади і місцевого самоврядування.

Залежно від зовнішніх умов і чинників, що визначають специфіку діяльності підприємства, вказаний перелік завдань може бути розширений або звужений [3].

Система безпеки підприємства покликана виконувати певні функції. До найбільш значущих з них слід віднести такі: прогнозування, виявлення, попередження, ослаблення небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства та його персоналу, збереження майна та ін. Функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства має ґрунтуватися на наступних принципах: законності, адекватної відповідності можливим загрозам безпеці, компетентності, адаптивності, цілісності і системності.

На нашу думку головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому. До основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства можна віднести:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи того суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації економічної безпеки.

Загальна схема процесу організації економічної безпеки зображена на рис. 1.

Рис. 1. Схема процедури організації економічної безпеки підприємства

Процес організації економічної безпеки включає такі дії (заходи), що здійснюються послідовно або одночасно:

- 1) формування необхідних корпоративних ресурсів (капіталу, персоналу, прав інформації, технології та устаткування);
- 2) загальностратегічне прогнозування та планування економічної безпеки за функціональними складовими;

- 3) стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 4) загально-тактичне планування економічної безпеки за функціональними складовими;
- 5) тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 6) оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства
- 7) здійснення функціонального аналізу рівня економічної безпеки;
- 8) загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки.

Тільки за здійснення в необхідному обсязі зазначених дій (заходів) можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

Не менш відомим фактом є роль забезпеченості підприємства усіма необхідними видами ресурсів, так зване ресурсне забезпечення підприємницької діяльності: інформаційні, фінансові, правові, трудові, нематеріальні, матеріальні, технологічні ресурси. Схематично ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства представлено на рис. 2.

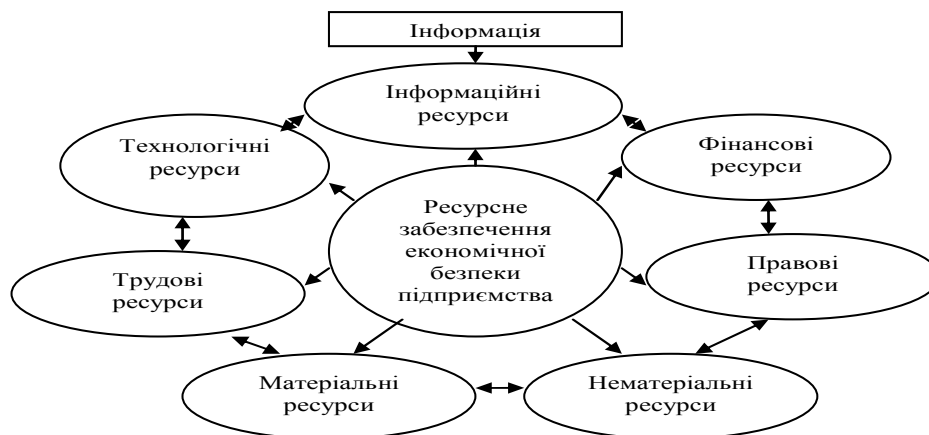

Рис. 2. Схема ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства

Таким чином, необхідним є безперервний циклічний процес пошуку, залучення та використання різних видів ресурсів, необхідних для запобігання можливих зовнішніх та внутрішніх загроз та/або різнобічного взаємозгодження економічних інтересів підприємства. Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає значних витрат і ґрунтується на комплексному використанні всіх ресурсів, їх відповідності за якістю і кількістю і здатності керівництва використовувати традиційні види ресурсів в новому призначенні [4].

Слід зазначити, що інформація, що стосується всіх сторін діяльності підприємства, є в даний час найбільш цінною і дорогою зі всіх ресурсів підприємства. Саме інформація про зміну політичної, соціальної, економічної і екологічної ситуації, зміни ринків підприємства, науково-технічна і технологічна інформація, нове в методах організації і управління бізнесом дають змогу підприємству адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища, ефективно планувати і здійснювати господарську діяльність. Отже, процес формування та актуалізації економічної безпеки підприємства залежить від ступеня інноваційності економіки держави в цілому та інноваційності економіки підприємства зокрема, що збільшують ступінь реалізації потреб суспільства, забезпечують розвиток підприємств і підвищення рівня їх конкурентоспроможності. Поняття "інновація" є широким за своєю природою, але у формуванні економічної безпеки підприємства важливими є ті винаходи, які приносять нові технічні розв'язання; змінюють стан техніки; істотно вдосконалюють виробничі процеси і якість вихідного продукту у контексті поступової заміни старої техніки (технології), принципів, структури тощо новими об'єктами. Інновація є одним з головних факторів економічної безпеки та конкурентоспроможності підприємства і потенційно містить в собі засади фінансового успіху. Оптимальне для формування стану економічної безпеки значення показника витрат на науково-технічну діяльність має бути не менш ніж 2% від ВВП [5].

У контексті активізації процесів формування економічної безпеки підприємства засобами інноваційного розвитку визначено три основні функції інновацій: забезпечення росту та якісного оновлення продукції на рівні як окремого підприємства, так і національної економіки в цілому; здійснення прогресивних структурних економічних зрушень, що стосуються найважливіших народногосподарських пропорцій: відтворювальних, галузевих, вартісних; реалізація новітніх досягнень науково-технічного прогресу і підвищення на цій основі ефективності виробництва на мікро- і макрорівнях.

В узагальненій структурі економічної безпеки вельми важливими є показники рівня розвитку промислових підприємств, значна частка яких є збитковими. У 2000 році цей показник дорівнював – 42%, а впродовж 2001–2008 рр. він не був нижчим за 37%. Середні показники рентабельності діючих промислових підприємств за 2000–2008 рр. знаходяться в межах від мінімального – 2,6% до максимального – 5,5%. Тому, цілком об'єктивно, що підприємство у будь-якому стані економічної небезпеки завдає шкоди не тільки власному ринковому оточенню, а також і державі взагалі, і тому таке підприємство обов'язково повинно бути вилучено з його підприємницького середовища.

Висновки. Усе вищенаведене пояснює важливість порушеної теми для вітчизняних підприємств та держави в цілому. Глибоке дослідження процесу забезпечення економічної безпеки підприємств як для сучасної науки, так і для практики використання у діяльності суб'єктів господарювання. Керівництву підприємств значну роль потрібно приділяти процесу забезпечення економічної безпеки підприємства, тим самим підвищуючи його конкурентоспроможність. Велика увага повинна приділятися ресурсному забезпеченні підприємства, а зокрема інформаційному та інноваційному. Чим вища економічна безпека підприємства тим максимально ефективніше воно функціонує та тим більший його потенціал розвитку у майбутньому.

Література

1. Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: Монография. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
2. Пекін А. Економічна безпека підприємств як економіко-правова категорія // Економіст. – 2008. – № 8. – С. 23–25.
3. Василец В.И., Василец С.В. Хорошо ли защищен ваш бизнес? // Безопасность бизнеса. – 2005. – № 1. – С. 18–21.
4. Огорокова Л.Г. Ресурсный потенциал предприятий. – СПб.: С-Пб ГТУ, 2001. – 293 с.
5. Сухорукова Т. Проблема экономической безопасности предприятия // Бизнес-информ. – 1998. – № 19. – С. 43–46.
6. Кашин А.В. Экономическая безопасность предприятия: управленческие решения: автореф. дис... канд. экон. наук / А.В. Кашин – Москва, 2008. – 25 с.

УДК 657.22

В.С. ТРУШ, В.Ф. ЯЦЕНКО
Херсонський національний технічний університет

ЕКОНОМІКА ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ОБЛІКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КАПІТАЛУ

У статті проведений аналіз наукових поглядів на дослідження капіталу як економічної категорії і об'єкта обліку відповідно історичного розвитку суспільства, можливості його ідентифікації і оцінки для реалізації завдань стратегічного розвитку бізнес-процесів на підприємстві. Доведено, що інформаційна економіка в постіндустріальному суспільстві передбачає персоніфікацію капіталу і набуття особистістю вартісно-речових характеристик. Рекомендовано розглядати людський капітал як об'єкт стратегічного обліку і аналізу та використовувати для оцінювання його евристичні підходи і вербальні аналітичні оцінки.

The article analyzed scientific views on research of capital as economic category and the object of account in accordance with historical development of the society, opportunities of its identification and evaluation for further realization of tasks of business process strategic development at the enterprise. It proves that information economy in post-industrial society foresees personification of capital and person's acquiring cost characteristics. It also recommends considering human capital as the object of strategic account and analysis as well as using its heuristic approaches and verbal analytical estimations for evaluation.

Постановка проблеми. Стратегія розвитку багатьох країн світу, регіонів, областей і окремих підприємств України орієнтуються на ринки сировини і матеріалів, обсяги рухомого і нерухомого майна, запаси товарів і готової продукції, інші матеріальні активи, як на фактори стабільності і гарантії на майбутнє. Проте, головний принцип нової парадигми постіндустріального розвитку суспільства – орієнтація на інтелектуальний, творчий, креативний потенціал. Глобальне інформаційне суспільство, перш за все суспільство розумової праці, яке ґрунтується на використанні знань у всіх сферах діяльності людства: виробництва, медицини, науки, освіти. Адже, відмінність інформаційного суспільства як нової цивілізаційної хвилі це домінування створення і експлуатації нових ідей і знань. Закономірно, зміни, що відбуваються, вимагають інтерпретації основних термінів і понять обліку в контексті формування економіки інформаційного суспільства.

Більшість інвесторів готові вкладати кошти в українські підприємства, що мають активи високої вартості, сподіваючись на ефективне їх використання. “Вартість” висококваліфікованих спеціалістів підприємства залишається на достатньо низькому рівні, що призводить до скорочення кадрів і відтік професіоналів за кордон. Інвестований у бізнес капітал у вигляді внесків власників і засновників є лише засобом досягнення основної мети – отримання економічних вигід у майбутньому. Ділова активність інвестованого капіталу буде залежати від індивідуальних інтелектуальних, трудових якостей співробітників і їх ролі у виробництві, тобто, при такому розумінні економіка інформаційного суспільства передбачає персоніфікацію капіталу і набуття особистістю вартісно-речових характеристик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми перегляду теоретичних основ бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та постіндустріального суспільства присвячені дослідження Ф.Ф. Бутинця, М.П. Войнаренка, С.Ф. Голова, М.С. Пушкаря, Я.В. Соколова, В.Ф. Палія та інших.